

ГРИЦИШИНА Л. І.
студентка факультету фінансів
Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник
к.е.н. кафедри фінансів ім. С.І. Юрія Петрушка О. В.

РОЗВИТОК ЗАРУБІЖНИХ СИСТЕМ ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Пенсійне забезпечення займає важливе місце у соціально-економічному розвитку країни та безпосередньо впливає на рівень життя і добробут людей. В Україні наявна система пенсійного страхування не виконує належним чином свого головного завдання, оскільки розмір пенсій здебільшого не дає можливості підтримувати мінімальний рівень життєдіяльності. Існування в Україні єдиної солідарної системи пенсійного забезпечення перестало задовольняти сучасні вимоги як економіки країни, так і самого населення. Тому для покращення ситуації в країні актуально застосовувати успішний зарубіжний досвід побудови пенсійних систем, адаптовуючи його до своїх національних особливостей.

Кожна країна має свій шлях побудови пенсійної системи виходячи з демографічних та соціально-економічних особливостей розвитку. Проте всі вони мають однакові завдання, а саме: захист від бідності, забезпечення доходом при завершенні трудової діяльності, а також захист цього доходу від зниження реального рівня життя в результаті інфляції.

На сьогодні у світі існує два способи фінансування пенсійних систем: накопичувальний та розподільний. Розподільна система передбачає фінансування шляхом внесків, що сплачуються роботодавцями та працівниками. В такій системі пенсії виплачуються за рахунок поточних надходжень.

Відповідно, накопичувальна система полягає у зборі коштів і переміщення їх в спеціалізовану організацію, яка займається їх інвестуванням. В такому випадку пенсії виплачуються за рахунок зібраних коштів і доходу від їх розміщення. До накопичувальних систем належать як обов'язкові (державні), так і недержавні пенсійні програми.

На сьогодні більшість країн світу перейшли до трирівневої пенсійної системи. Це дає можливість громадянам отримувати пенсію не з одного, а одразу з трьох джерел. Також, основною тенденцією є перехід до накопичувальної пенсійної системи, позитивною стороною якої є можливість збільшення інвестицій в розвиток економіки та отримання інвестиційних доходів для пенсіонерів.

Так, наприклад, Швеція ще у 1999 р. перейшла на нову пенсійну систему, що складається з трьох рівнів. Обов'язковий внесок у розмірі 18,5% від зарплати, частково йде в солідарну систему пенсійного забезпечення (16%) і на індивідуальний накопичувальний рахунок (2,5%). Гарантовану мінімальну пенсію у Швеції виплачують лише тим громадянам, які досягли 65 років та одержують дуже малу трудову або накопичувальну пенсії чи зовсім їх не отримують. Мешканці також можуть претендувати на умовно-накопичувальну пенсію. Так, 2,5% від заробітку найманий працівник розміщує в одному з 800 пенсійних фондів з мінімальною прибутковістю в 3% річних [1, с. 23].

Хоча США також має трирівневу систему пенсійного забезпечення, проте переважно ґрунтується на особистому пенсійному страхуванні населення. Пенсійні програми працюють в країні за принципом накопичувальних систем, що дає

можливість її громадянам з досягненням ними пенсійного віку отримувати три види пенсій, а саме: державну, корпоративну та індивідуальну, шляхом відкриття особистого пенсійного рахунку. Завдяки використанню багатокомпонентної пенсійної системи уряд США гарантує своїм громадянам мінімальний соціальний захист, стимулює населення дбати про власну забезпечену старість та створює всі умови для розвитку потужного внутрішнього інвестиційного ресурсу [2, с. 155].

Найбільш сучасною на сьогодні з усіх моделей вважається Австралійська пенсійна система. Вона дозволяє будь-якому охочому зареєструвати особистий пенсійний фонд та управляти пенсійними грошима самостійно. У цій країні кожен працівник і роботодавець зобов'язані відраховувати внески в будь-який із приватних пенсійних фондів. Тим, хто вибрав невдалу інвестиційну стратегію, гарантована державна пенсія за старістю, яка фінансується за рахунок загальних податкових надходжень. Її розмір залежить від доходу австралійця і вартості його активів. Втім, держава витрачає на виплату пенсій близько 10% бюджету і розраховує на розвиток приватних пенсійних фондів, участь у яких є обов'язковою. Така система пенсійного страхування має обов'язковий характер і в переважній більшості є професійною страховою системою. Роботодавець повинен вносити до фонду 9 % від обсягу зарплати кожного найманого співробітника, чий заробіток до оподаткування перевищує 450 доларів [1, с. 23].

Велику різноманітність систем пенсійного страхування має Японія. Варто зазначити, що тривалість життя в країні становить 84 роки та у зв'язку з цим вік виходу на пенсію складає 70 років. У разі виходу на пенсію раніше загальноствановленого віку, громадянин отримує її в обмеженому розмірі. Для тих, хто продовжує працювати – пенсія зростає щороку в межах 5% [3, с. 406].

Цікавим є досвід Польщі з реформування пенсійної системи. Нова пенсійна система набула чинності у 1999 р. і базувалась на трьох незалежних компонентах: два з них є обов'язкові, а один – добровільний. Обов'язковий пенсійний компонент становить 19,5 % від заробітної плати та складається із двох складових: соціальне страхування (12 %) та накопичувальна система (7,5%). На сьогодні 75% пенсійних виплат забезпечує система соціального страхування, але через деякий час цей показник має знизитися до 50%. Іншу половину будуть приносити накопичення у пенсійному фонді. З досягненням пенсійного віку жителі Польщі отримують гарантовану мінімальну пенсію в розмірі 235 доларів, якщо їхній трудовий стаж становить 25 років для чоловіків і 20 років для жінок [3, с. 408].

Зважаючи на позитивний зарубіжний досвід реформування пенсійних систем, українському уряду варто проводити поступовий перехід вітчизняної пенсійної системи солідарного типу до системи накопичувальних пенсій, що дасть початок довгостроковому процесу зменшення пенсійних зобов'язань держави, посилить страхові принципи у пенсійному страхуванні, а також створить передумови для розвитку персональної відповідальності застрахованих осіб за власне майбутнє.

Література:

1. Петрушка О. В. Досвід реформування пенсійних систем зарубіжних країн та його використання в Україні. *Наука й економіка*. 2015. № 1. С. 19-27.
2. Петрушка О. В. Дискусійні питання щодо підвищення пенсійного віку в Україні в контексті світового досвіду. *Вісник Одеського національного університету*. 2017. № 1. С. 153-156.
3. Тропіна В. Б. Сучасні тенденції розвитку зарубіжних пенсійних систем *Економічний вісник університету*. 2017. № 33(1). С. 403-410.